

Diaconaat en liturgie versie 16 februari 2009

Notitie t.b.v. bespreking in de Evangelisch-Lutherse Gemeente Amsterdam

In het meerjarenplan 2009-2012 van de Evangelisch-Lutherse Gemeente staat als één van de hoofddoelen: verbindingen te maken met groepen/thema's in de samenleving. De Diaconie juicht dit van harte toe en kan en wil hierin ondersteunen.

De Diaconie heeft als één van haar taken om de kerkgemeenschap diaconaal te activeren.

De Diaconie ontvangt signalen over onvoldoende wisselwerking met de brandpunten. Bv. via het onderzoeksrapport van Hillman.

Om deze redenen wil de Diaconie in haar werkplan 2009 o.a. prioriteit geven aan het samen met het team van predikanten (waar deze wens ook leeft), kerkenraad en brandpunten 'diaconaat en liturgie' te agenderen. Als hulpmiddel voor deze bespreking stelden ds.

Andreas Wöhle (predikant) en Hanne Wilzing (Diaconie) deze notitie op.

Ons voorstel is om de bespreking volgens onderstaande route te voeren:

- bespreking in het College van Gemeentediakenen (24 februari)
- bespreking in P-team (4 maart)
- bespreking in Diaconie (11 maart)
- bespreking in de Brandpunten (mrt/apr)
- bespreking in Kerkenraad (11 mei)
- uitvoering in stapjes (vanaf september)
- tussenbalans opmaken in juni 2010 etc.

Doelstelling van deze bespreking is: geven van concrete impulsen en verbeteringen w.b. de plek van diaconaat in de liturgie, en voortgaande bezinning op diaconaat en liturgie (dat gaat hopelijk na 2009 gewoon door). We zijn er van overtuigd dat dit het beste zal kunnen slagen als 'spelers' samen (d.w.z. diaconie, predikanten, brandpunten en kerkenraad) een commitment aangaan in dit proces dat zeker kan bijdragen aan de vernieuwing van ons diaconale werk en van onze gemeente. Voor minder doen we het niet.

A. Stellingen

1. 'Diaconaat is niet een partje van de kerkelijke sinaasappel maar het sap door de hele sinaasappel heen' (*Barmhartigheid en gerechtigheid*, het handboek voor diaconiewetenschap).
2. Diaconaat zonder liturgie verliest de dynamiek van contemplatie, actie en ontspanning en verwordt tot activisme of tot een vorm van praktische zelfrechtvaardiging vanuit een vaag "slecht geweten". Liturgie zonder diaconaat is blind voor mens en schepping en verliest z'n relevantie.
3. Kerk is pas Kerk van Jezus Christus als beide, - de vierende vertegenwoordiging van de Heer en diens bevrijdend verhaal met ons, en de diaconale vertegenwoordiging van de Heer in activiteiten van bevrijding tot menszijn -, in haar aanwezig en zichtbaar zijn. (diaconaat als nota ecclesiae)
4. Diaconaat is een functie van de hele kerkelijke gemeente. Diakenen/diaconie zijn 'hulpmiddel'

B. Toelichting op de stellingen

Diaconaat en liturgie/viering horen bij elkaar. In de verbinding van diaconaat en liturgie liggen grote kansen. Het diaconaat kan de kerk helpen om verbindingen aan te gaan met mensen en maatschappelijke thema's in onze stad en wereld. Daar hebben diakenen en diaconie immers concreet kennis van. Het kan de christelijke gemeente er aan herinneren dat we er als kerk niet voor onszelf zijn. En het kan de gemeente helpen om zich niet door de nood in de wereld te laten verlammen, maar het geloof in uitvoering te brengen. Omgekeerd kan het diaconaat niet zonder liturgie. Ten diepste zijn het ook niet twee grootheden, maar gaat het in beide om 'dienst'. De dienst van barmhartigheid en gerechtigheid krijgt in de dienst van woord en sacrament z'n vertrouwen (rechtvaardiging), z'n kritische richting (de Schriften: zelfonderzoek, protest tegen onrecht, nieuwe verhoudingen), z'n lef ('zeg niet: de wereld is nou eenmaal gebroken'), z'n bevrijding van loden last (kyrie, overgeven) en de verweving met de gemeenschap (het is onze gezamenlijke dienst en niet alleen die van de diakenen, samen bidden we, samen delen we onze gaven...).

C. Bodem voor verbinding

Vanouds ligt er een nauwe relatie tussen diaconaat en eredienst. Onze nieuwe kerkorde maakt dat duidelijk in o.a. artikel V waar het gaat over de taak van de diaken:

De diakenen zijn in het bijzonder geroepen tot de dienst aan de Tafel van de Heer en het inzamelen en uitdelen van de liefdegaven, de dienst van barmhartigheid en gerechtigheid in gemeente en wereld, de toerusting van de gemeente tot het vervullen van haar diaconale roeping en de verzorging van de vermogensrechtelijke aangelegenheden van de gemeente van diaconale aard.

In de kerkorde volgt de ordinantie over de diaconale roeping van de gemeente (Ord 8) ook op die van het Avondmaal (Ord 7). Uit het vieren van Gods barmhartigheid met de mensen en het delen van de gemeenschap met elkaar ontspringt de dienst (=diaconaat) in onze wereld.

Het woord diaken (afgeleid van het Griekse woord diakonos) betekent letterlijk tafeldienaar en in de traditie van de kerk wordt het diakenambt gefundeerd in Handelingen 6 (1)

D. Onze praktijk in Luthers Amsterdam

Ofschoon de aandacht voor het diaconaat in onze kerkdiensten groeit, geloven we dat de diaken en diaconaat nog zichtbaarder kan worden in de eredienst. Hier ligt zowel huiswerk voor de diakenen en diaconie (bezinning en toerusting w.b. de taak van de diaken, voeding voor de voorbede, oefening in vrijmoedigheid en werving van kader) als voor predikanten en kerkenraad (bezinning en toerusting w.b. kerk in de samenleving, uitnodigen van diakenen/diaconie om integralere inbreng te leveren aan de kerkdiensten etc.).

E. Praktische aanbevelingen om de verbinding diaconaat en liturgie te versterken

**Liturgie in de Brandpunten*

1. We bespreken in de brandpunten de plaats van het diaconaat in de liturgie en maken afspraken over concrete aanpassingen. Aandachtspunten o.a.: aanleveren van onderwerpen of deelnemen aan kyrie en voorbeden, rol van de diakenen bij de collecte (aankondigen, inzamelen, zegenen, rapportage), rol van de diaken bij Avondmaal, diaconale spitsen in de prediking.

Gereedschap: stramien van liturgie, collecte-informatie in Gemeentebled en op www.diaconie.com (diaconaal kader), collectefolders, cursus spreken in de kerkdienst (PKN-aanbod)

2. We bespreken in de brandpunten de plaats van diaconaat rond de liturgie: bv. mededelingen vooraf (bv. over de diaconale collecte deze zondag, over de komende Lutherse wake bij het cellencomplex bij Schiphol-Oost, een paar citaten uit brief van onze partnergemeente in Warschau), inrichting van een stand van de diaconie voor en na de dienst met materiaal over projecten, mogelijkheden om diaconaal actief te worden, interactie over beleid etc.

Gereedschap: opvouwbaar en lichtgewicht flanelbord (zowel in OLK als bij Diaconie), fotomateriaal, beamer-set, dvd's, Jaarberichten etc. Beschikbaar *stellen per locatie van een Diaconale Box met basismateriaal. Up-to-date te houden door brandpuntdiakenen.*

3. Kerkenraad en Diaconie plannen 3x per jaar een zondag met een extra diaconale spits bv. rond de Diaconale Adventsactie (diaconaat in de stad), de Zondag Werelddiaconaat (1^e zondag van februari) en de Kerk in Actie campagne 40-dagentijd (diaconaat in Nederland en wereldwijd). Dit wordt door de Diaconie voorbereid met het P-team.

Gereedschap: *collectemateriaal van Kerk in Actie (projectinfo, beeld, liturgisch materiaal en kindermateriaal, sprekers), eigen materiaal van Diaconie en partners in de stad, beschikbaarheid medewerkers Diaconie om mee voor te bereiden c.q. bijdrage te leveren in diensten*

4. Gebruikmaking van mogelijkheden om via diaconale projecten en partners verhalen in de dienst te halen: fysiek door iemand te laten vertellen in de dienst, via beeld en geluid, na de dienst etc.

Gereedschap: *advies van Diaconie bv. over gasten van Kerk in Actie, jongeren van het diaconaal jaar, inbreng vanuit Weeshuis en Lutherhof, medewerkers drugspastoraat*

5. Bij de diaconale gemeente horen ook mensen die niet naar de kerkdienst kunnen of willen. Hoe bieden wij hen diaconale liturgie?

Gereedschap: op de huid zitten van Stadsmobiel/Connexion, ondersteuning bij vervoer, Avondmaal aan huis (waarom geen diaken mee?), kerktelefoon (of variant), materiaal voor liturgie thuis, een chatgroep.

Collecte onder de loep

5. Bespreking van het diaconie collecterooster in kerkenraad en P-team en gebruik van dit rooster in de diensten. Vanuit Brandpunten kunnen voorstellen gedaan worden aan de Diaconie voor steun en plaatsing op het collecterooster.

Gereedschap: publicatie van rooster en toelichtingen in Gemeenteblad en op www.diaconie.com (diaconaal kader); beschikbaar collectemateriaal van Kerk in Actie.

6. Gebruikmaking van de vrije collecten voor eigen projecten vanuit het Brandpunt (dat kan een jaarproject zijn) met de mogelijkheid om deze collecteopbrengsten te verdubbelen via de Diaconie.

Gereedschap: 4 'vrije' zondagen per jaar, mogelijkheid om je als brandpunt met een bepaald project te verbinden (bv. via bezoeken, samen eten etc.), advies mogelijk van Diaconie.

7. De verdeelsleutel van de ene collecte wijzigen naar 50:50 kerk/diaconaat (=nu 70:30).

Deze verhouding doet meer recht aan de via de aankondiging opgeroepen beeldvorming w.b. bestemming van het geld. Tevens invoeren van collectebonnen zodat gemeenteleden –zij het in het ene offer- gericht kunnen geven aan kerk en diaconaal project.

Liturgie buiten de brandpunten

9. Welke dienst kunnen we leveren aan diaconaat in liturgie buiten de kerkdiensten in de brandpunten? Bv. in de diensten in de Wittenberg, voor de bewoners van de Lutherhof en het Van Brants Rus Hof, het Dienstencentrum Maarten Luther?

Liturgie op straat

10. Bespreking in de Diaconie met ondersteuning van de predikanten: hoe vertellen wij waarom-wij-doen-wat-wij-doen? Dialogiseren –indien aan de orde- over onze motivatie. Oefenen in spreken over wat ons inspireert en de ontwikkeling van nieuwsgierigheid wat anderen drijft.

Gereedschap: thema voor bv. Jaarvergadering, diaconaal Pinkstercafe, trainingsavond.

Toerusting op alle nivo's

11. Toerustingsbijeenkomst voor diakenen en kerkenraadsleden over diaconaat en liturgie. En in vast trainingsaanbod nieuwe diakenen/vrijwilligers.

Gereedschap: deskundigheid van het Luthers Seminarie/PTU, bezinningsbijeenkomst voor diaconie, kerkenraad en brandpuntleden, deelname aan landelijke en regionale diaconale bijeenkomsten, vast onderdeel in de Diaconale Intro-map voor nieuwe diakenen/kerkenraadsleden/diaconale vrijwilligers.

12. Check op het diaconaal gehalte in de theologische opleiding voor Lutherse predikanten.
Gereedschap: brief van kerkenraad, verzoek om dit diaconaat-en liturgieproject te begeleiden/evalueren (bv. als stage voor studenten).

13. Een diaconaal liturgisch 'gereedschapsbakje' voor de predikanten en de diakenen met o.a. Bundel diaconale liederen..... (waar heeft men behoefte aan?). Suggesties voor diaconale liederen naar onze koren.

Gereedschap: dat bakje.

14. Enkele artikelen over het onderwerp diaconaat en liturgie in het Gemeenteblad. Bv. een serie met bespreking van de onderdelen van de liturgie met inzoomen op de diaconale aspecten.

Gereedschap: input van predikanten, Diaconie, deskundigen van Luthers Seminarie/Kerk in Actie

Menskracht

15. Waar nodig zoeken naar extra Brandpuntdiakenen/vrijwilligers die plezier hebben in leveren van bijdrage aan de liturgie. Op projectbasis gemeenteleden/jongeren vragen om aan bv. een diaconale themadienst mee te werken.

Gereedschap: verwelkomingswerk gasten, de jongerengroepen, relatiebeheer, in brandpunten speuren naar nieuwe contacten, wervingsplan Diaconie

(1) Over de 7 (diakenen) van Handelingen 6:

Toen het aantal leerlingen toenam, ontstond er op een gegeven moment ontevredenheid bij de Griekstaligen, die de Arameessprekenden verweten dat de weduwen uit hun groep bij de dagelijkse ondersteuning werden achtergesteld.

In die dagen, toen het aantal leerlingen steeds groter werd, begonnen de hellenisten te mopperen op de Hebreëën; ze vonden dat hun weduwen bij de dagelijkse ondersteuning werden achtergesteld.

Daarop riepen de twaalf apostelen de voltallige gemeenschap van leerlingen bijeen en zeiden: 'Het is niet goed dat wij de zorg dragen voor de gemeenschappelijke maaltijden, want daardoor verwaarlozen we de verkondiging van Gods woord. De twaalf riepen daarop de hele groep leerlingen bij elkaar en zeiden: 'Het is onverantwoord dat wij het woord van God verwaarlozen om te kunnen zorgen voor de ondersteuning. Kies daarom, broeders en zusters, uit uw midden zeven wijze mannen die goed bekendstaan en vervuld zijn van de heilige Geest. Aan hen zullen we deze taak opdragen.....